

Opinie-onderzoek naar genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Jan Willem van Gelder

Onderzoek in opdracht van Milieudefensie, Juni 1999

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Onderzoeksopzet

Hoofdstuk 2 Welke opinie-onderzoeken zijn in Nederland uitgevoerd?

Hoofdstuk 3 Samenvatting opinie-onderzoeken

Onderzoek NIPO

Onderzoek TU Eindhoven

Onderzoek Bureau Veldkamp

Onderzoek INRA

Onderzoek Science Museum

Onderzoek Swoka 1995

Onderzoek Swoka 1998a

Onderzoek Swoka 1998b

Hoofdstuk 4 Vergelijking opinie-onderzoeken

Houding

Kennis

Voor- en nadelen

Labeling/controle

Hoofdstuk 1 Onderzoeksopzet

Het doel van het bronnenonderzoek waarvan in dit rapport verslag wordt gedaan, was om na te gaan welke opinie-onderzoeken er in de laatste vijf jaar in Nederland zijn uitgevoerd naar de opinies van consumenten met betrekking tot genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen.

Om dit doel te verwezenlijken zijn telefonische gesprekken gevoerd met een groot aantal vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij het maatschappelijk debat over genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen. Tevens zijn verschillende Internet-websites bezocht. Op basis van deze informatie is een lijst van opinie-onderzoeken opgesteld, die in hoofdstuk 2 wordt weergegeven. Deze onderzoeken zijn opgevraagd, en, voor zover ontvangen, kort samengevat in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 zijn vervolgens de onderzoeksresultaten van de gevonden onderzoeken onderling vergeleken, om zo een duidelijker beeld te krijgen van de visies, houdingen en opinies van consumenten ten opzichte van dit onderwerp.

Hoofdstuk 2 Welke opinie-onderzoeken zijn in Nederland uitgevoerd?

De volgende, redelijk recente, opinie-onderzoeken zijn in de laatste vijf jaar uitgevoerd naar de opinies van Nederlandse consumenten met betrekking tot genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen:

Kennis en opvattingen van de Nederlandse bevolking over klonen, Bureau Veldkamp, in opdracht van het Rathenau Instituut, Amsterdam, April 1999.

Consumenten over Genetisch Gemodificeerde Voedingsmiddelen, Saskia van Gend & Paul Meijer, NIPO, in opdracht van Greenpeace Nederland, Amsterdam, Augustus 1998.

Biotechnology in the public sphere, ed. John Durand, Science Museum, Londen, 1998.

Public Opinion about Biotechnology: A Survey of Surveys, A.M. Hamstra, Swoka, in opdracht van de European Federation of Biotechnology, Den Haag, 1998.

Maatschappelijke acceptatie van genetische modificatie bij dieren, G.C.J. Smink, Chr. Hanning en E. Homan, Swoka, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Den Haag, 1998.

The Europeans and modern biotechnology - Eurobarometer 46.1, INRA, in opdracht van Directoraat-Generaal XII van de Europese Commissie, Brussel/Luxemburg, 1997.

Biotechnology - attitudes and influencing factors: summary report, dr. W.J.M.Heijs en prof.dr. C.J.H. Midden, Technische Universiteit Eindhoven - Faculteit Technologie Management, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Eindhoven, December 1996.

Consumer Acceptance Model for Food Biotechnology - Final report, A.M. Hamstra, Swoka, in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Leiden, December 1995.

De uitkomsten van de hierboven genoemde opinie-onderzoeken worden in hoofdstuk 3 stuk voor stuk kort besproken worden. In hoofdstuk 4 worden de verschillende onderzoeksuitkomsten onderling vergeleken.

Voor de volledigheid noemen we hier ook nog enkele oudere onderzoeken, die in dit rapport verder niet aan bod zullen komen:

Consument en biotechnologie - Kennis en meningsvorming van consumenten over biotechnologie, A.M. Hamstra en M.H. Feenstra, Swoka, Den Haag, 1989.

Maatschappelijke aspecten van de biotechnologie - Deelstudies 2: Perceptie en acceptatie van biotechnologie, een oriënterend kwalitatief onderzoek, Intomart Qualitatief B.V., in opdracht van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Den Haag, 1985.

Tevens zij vermeld dat het Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO) in Den Haag een studie voorbereidt naar de mening van Nederlandse consumenten over voedselveiligheid. Genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen zullen daarin ook uitgebreid aan bod komen.

Hoofdstuk 3 Samenvatting opinie-onderzoeken

Onderzoek NIPO

Het onderzoek "Consumenten over Genetisch Gemodificeerde Voedingsmiddelen" is door het NIPO in juli 1998 uitgevoerd in opdracht van Greenpeace Nederland. Daarbij is gebruik gemaakt van het zogenaamde NIPO Telepanel, een representatieve steekproef van circa duizend huishoudens, die elk weekend via de computer NIPO-vragen beantwoorden over uiteenlopende onderwerpen. In het kader van dit onderzoek werden 953 interviews gerealiseerd. De ondervraagden representeren een afspiegeling van de Nederlandse samenleving (18 jaar of ouder).

Het doel van het onderzoek was het in kaart brengen in hoeverre en op welke manier consumenten nadenken over transgene voeding. Ruim vier op de tien ondervraagden (44%) zegt bekend te zijn met transgeen voedsel, de gegeven omschrijvingen lopen echter erg uiteen. Driekwart van de ondervraagden (75%) is niet op de hoogte van het feit dat transgene levensmiddelen in Nederlandse supermarkten deel uit maken van het assortiment.

Deze onwetendheid leidt waarschijnlijk ook tot weinig uitgesproken meningen over transgene levensmiddelen. Van de ondervraagden die bekend zijn met dit soort levensmiddelen zeggen zes op de tien (62%) niet positief en niet negatief te staan tegenover deze producten. Slechts 27% (23% negatief en 4% positief) heeft dan ook een uitgesproken mening over transgeen voedsel.

Van de 222 mensen die negatief staan tegenover genetisch gemodificeerde voeding, vindt bijna één op de vijf (18%) dat er niet geknoeid mag worden met levensmiddelen. Tevens zijn er een aantal (15%) die vinden dat er onduidelijke gevolgen zijn op de lange termijn. Ruim één op de acht (13%) geeft specifiek aan dat er onduidelijke gevolgen voor de mens/gezondheid zijn op de lange termijn. Andere bezwaren die vrij veel werden genoemd zijn "het gaat tegen de natuur in", "het is ongezond, niet goed", en "het is onnatuurlijk".

Ook wat betreft de verwachte risico's van dit soort voedsel geldt dat de tweederde van de ondervraagden (67%) geen idee heeft. Degenen die wel risico's verwachten noemen het gezondheidsrisico bij consumptie het meest (47%), gevolgd door "onduidelijke risico's op de lange termijn" (21%).

Bijna negen op de tien (88%) ondervraagden weten niet hoe je transgene levensmiddelen kunt herkennen, ondanks dat de meerderheid voor de aanschaf van levensmiddelen informatie op de verpakking (65% een beetje, 11% uitgebreid) zegt te lezen. Het label 'vervaardigd met behulp van moderne biotechnologie' is bekend bij 3% van de ondervraagden. Ook van de respondenten die eerder hebben aangegeven bepaalde levensmiddelen te hebben gekocht waarvan bij het NIPO bekend is dat het label op de verpakking hiervan op is aangebracht, is 85% niet bekend met dit label.

Eénderde van de ondervraagden (32%) die bekend is met transgeen voedsel en wel eens levensmiddelen koopt, zegt rekening te houden met genetisch gemodificeerde ingrediënten bij de aankoop van levensmiddelen. Van deze groep mensen is 29% van mening dat er onvoldoende keuzevrijheid bestaat bij de aankoop van levensmiddelen met betrekking tot transgeniteit.

Bijna zeven op de tien ondervraagden die bekend zijn met transgeen voedsel (68%) en wel eens levensmiddelen kopen, geven aan dat zij bij de aanschaf van levensmiddelen geen rekening houden met genetisch gemodificeerde ingrediënten.

Of er vandaag de dag in Nederland voldoende keuzevrijheid bestaat tussen wel of geen transgeen voedsel is voor het grootste deel van de ondervraagden (67%) nog onduidelijk. Dit is geheel in lijn met het bovenstaande: de Nederlandse consument weet nog niet zoveel over transgeen voedsel.

Onderzoek TU Eindhoven

In de jaren 1993 tot en met 1996 is door dr. W.J.M.Heijs en prof.dr. C.J.H. Midden van de faculteit Technologie Management van de Technische Universiteit Eindhoven vier keer een steekproefonderzoek gedaan naar kennis en opinies van de Nederlandse bevolking over biotechnologie. De onderzoeken werden uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken. Voor ieder onderzoek werden 500 à 600 interviews gehouden bij mensen thuis. Het betreft hier een steekproef uit de Nederlandse bevolking.

In december 1996 verscheen een samenvattend rapport, onder de titel "Biotechnology - attitudes and influencing factors: summary report", waarin de resultaten van de voorgaande onderzoeken worden samengevat. In deze paragraaf zullen de conclusies uit dit laatste rapport kort worden weergegeven.

De houding van geïnterviewden ten opzichte van biotechnologische toepassingen varieert sterk met de toepassing. Ten opzichte van toepassingen op het gebied van de landbouw staat men positief, ten opzichte van toepassingen op het gebied van voedsel staat men neutraal, en ten opzichte van toepassingen op het gebied van het fokken van dieren staat men negatief. Een algemene houding ten opzichte van biotechnologie bestaat dan ook niet.

Kennis en bewustzijn over toepassingen van biotechnologie liggen op een laag niveau, en nemen over de onderzochte jaren niet toe. Over toepassing van biotechnologie in de veeteelt, landbouw en milieubescherming is iets meer bekend dan over de toepassing van biotechnologie in veterinaire medicijnen, de gezondheidszorg en de voedingsindustrie. Hoger opgeleiden hebben een klein beetje meer kennis dan lager opgeleiden.

Onderzoek Bureau Veldkamp

In het kader van een langlopend discussie-project over kloneren, heeft het Rathenau Instituut in 1999 het Bureau Veldkamp een onderzoek laten uitvoeren naar de meningen van de Nederlandse bevolking over dit onderwerp. Daarbij werd ook gebruik gemaakt van het NIPO-Telepanel (NIPO is een zusterbureau van Bureau Veldkamp). In maart 1999 werden op deze wijze 847 interviews afgenomen, die bij elkaar een representatieve steekproef opleveren uit de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder.

De resultaten van het onderzoek zijn gepubliceerd in het rapport "Kennis en opvattingen van de Nederlandse bevolking over klonen". In deze paragraaf zullen de conclusies uit dit rapport kort worden weergegeven.

Gevraagd is of men zichzelf goed of slecht op de hoogte vindt van het onderwerp klonen. Slechts een betrekkelijk kleine groep vindt zichzelf goed of redelijk op de hoogte (13%). Van de totale steekproef heeft 17% nog nooit van klonen gehoord. Dit subjectieve kennisniveau blijkt heel sterk samen te hangen met het opleidingsniveau van de ondervraagden: hoger opgeleiden schatten hun eigen kennisniveau veel hoger in dan lager opgeleiden.

Er blijkt wel belangstelling te bestaan voor het onderwerp klonen: 46% van alle ondervraagden zou er graag meer van willen weten, 26% zou er graag met anderen over willen praten en 15% vindt discussies over toepassingen van klonen heel interessant (en 47% een beetje interessant); 5% voelt zich heel betrokken bij discussies over toepassingen (en 30% een beetje betrokken). Van alle ondervraagden zou 55% zeker of waarschijnlijk kijken naar een televisieprogramma over klonen.

Gevraagd is in hoeverre men de ontwikkeling rond het klonen positief of negatief waardeert. Van alle ondervraagden oordeelt 36% negatief, 14% positief, 34% noch positief, noch negatief en 17% heeft geen oordeel. Mannen zijn positiever dan vrouwen, jongeren positiever dan ouderen en hoger opgeleiden positiever dan lager opgeleiden. Degenen met een liberale politieke voorkeur zijn positiever dan gemiddeld en personen met een confessionele voorkeur zijn negatiever dan gemiddeld. Naarmate men meer kennis heeft, komt men gemiddeld tot een positiever oordeel. Personen met meer kennis hebben ook vaker een uitgesproken (positief of negatief) oordeel dan ondervraagden die niet of slecht op de hoogte zijn.

Men staat duidelijk positiever ten opzichte van toepassingen van klonen voor de ontwikkeling en productie van medicijnen (57% altijd of soms acceptabel) en voor de ontwikkeling van medische toepassingen zoals orgaantransplantatie (53% altijd of soms acceptabel), dan toepassingen die gericht zijn op het kunnen krijgen van kinderen (34% altijd of onder bepaalde omstandigheden acceptabel) en voor productieverhoging en kwaliteitsverbetering in de veeteelt (36% altijd of onder bepaalde omstandigheden acceptabel).

Gevraagd is of men vindt dat deze ontwikkeling van klonen verder moet worden gestimuleerd, als dat ten koste gaat van zaken buiten de gezondheidszorg (milieu, onderwijs) of van zaken binnen de gezondheidszorg (preventie, verpleeghuizen). Slechts 6% van alle ondervraagden vindt dat de ontwikkeling van klonen moet worden gestimuleerd, zelfs als dat ten koste gaat van de gezondheidszorg; 14% vindt de ontwikkeling van klonen kennelijk toch zo belangrijk, dat het ten koste mag gaan van zaken buiten de gezondheidszorg.

Het merendeel van de respondenten is van oordeel dat de overheid en politiek invloed moeten kunnen hebben op wat de wetenschap doet. Als het gaat om klonen, vindt twee derde dat de overheid en politiek een sturende taak hebben bij de toepassing van klonen.

Veel ondervraagden vinden dat de medische wereld, de wetenschappelijke wereld, de landelijke overheid en de burgers zeker betrokken moeten worden bij de discussie over klonen. Als het er om gaat wie uiteindelijk moet beslissen, kiest men vooral voor de landelijke overheid (57%). Dat antwoord wordt vooral gekozen door hoger opgeleiden (69%) en door mannen (64%). Lager opgeleiden, vrouwen en de jongste leeftijdscategorie hebben hier relatief vaak geen mening over. Een maatschappelijke discussie zou vooral goede voorlichting moeten opleveren (56%), maar ook bewust maken van het onderwerp (51%), ontwikkelingen goed- of afkeuren (48%) en mensen een mening laten krijgen over het onderwerp (46%).

Men verwacht vooral voorlichting van de overheid, de medische en wetenschappelijke wereld en van de journalistiek. De meest betrouwbare voorlichting verwacht men van de wetenschappelijke voorlichtingsinstellingen, de landelijke overheid, de medische wereld en onafhankelijke instanties.

Op de vraag hoe de eigen betrokkenheid vergroot zou kunnen worden, antwoordt bijna de helft van de ondervraagden dat dat het best kan gebeuren door aandacht te besteden aan klonen in de landelijke media. Levensbeschouwelijke organisaties, politieke partijen of actiegroepen worden heel weinig genoemd. Een vijfde merkt op dat de eigen betrokkenheid niet groter kan worden, omdat het onderwerp hen te weinig interesseert.

Onderzoek INRA

In oktober en november 1996 heeft het Belgische onderzoeksinstituut INRA (International Research Associates) een opinie-onderzoek uitgevoerd naar de kennis en opinies van Europeanen over biotechnologie. Het onderzoek gebeurde in opdracht van Directoraat-Generaal XII van de Europese Commissie (Wetenschap, Onderzoek en Ontwikkeling). Vergelijkbare onderzoeken vonden eerder plaats in 1991 en 1993. In ieder land van de Europese Unie werden aan een representatieve steekproef uit de bevolking van 15 jaar en ouder, elf multiple choice-vragen voorgelegd. In Nederland omvatte de steekproef ongeveer 1.000 personen. In deze paragraaf zal voornamelijk aandacht worden besteed aan de resultaten van de Nederlandse steekproef.

Na de Spanjaarden zijn de Nederlanders het meest optimistisch ten aanzien van nieuwe technologieën (4,32 op een schaal van 0 tot 6). Dit optimisme geldt in iets mindere mate ook ten aanzien van biotechnologie: 50% van de Nederlandse bevolking denkt dat biotechnologie in de komende 20 jaar hun levensomstandigheden zal verbeteren. Dat is iets meer dan het EU-gemiddelde, maar iets minder dan de Italianen, Spanjaarden, Portugezen en Belgen.

De Nederlanders scoren het hoogst wat betreft hun kennis over biotechnologie: van tien waar/niet waar vragen beantwoorden de Nederlanders er 6,27 goed. Het EU-gemiddelde was 4,95.

In het onderzoek is gevraagd naar de mening van de geïnterviewden ten aanzien van zes biotechnologie-toepassingen: voedsel, landbouw, medicijnen, medisch onderzoek, orgaantransplantatie, en onderzoek naar erfelijke ziektes. Op de vraag of deze toepassingen de maatschappij voordeel opleveren, antwoordde 72 procent van de Nederlanders positief. Na de Portugezen (75%) is dit het hoogste gemiddelde; het EU-gemiddelde was 66 procent.

Uitgesplitst naar toepassing, blijft dit beeld bestaan. 70% van de Nederlanders denkt dat biotechnologie in voedingsmiddelen de maatschappij voordeel op zal leveren, en 80 procent denkt dat dit geldt voor biotechnologie in de landbouw. Dit zijn de hoogste percentages in Europa.

Voor de zelfde zes biotechnologie-toepassingen werd ook gevraagd of de geïnterviewden risico's voor de samenleving zien. Opmerkelijk is dat de Nederlanders op deze vraag verreweg het hoogste scoren: gemiddeld over alle zes toepassingen zegt 69% ja, tegen 52% in de EU als geheel. 74% van de Nederlanders denkt dat biotechnologie in voedingsmiddelen maatschappelijke risico's op zal leveren, en 64 procent denkt dat dit geldt voor biotechnologie in de landbouw. Dit zijn de hoogste percentages in Europa.

Voor de zelfde zes biotechnologie-toepassingen werd ook gevraagd of de geïnterviewden deze toepassing moreel acceptabel vinden. Opnieuw scoren de Nederlanders het hoogste: gemiddeld over alle zes toepassingen zegt 66% ja, tegen 55% in de EU als geheel. 67% van de Nederlanders vindt biotechnologie in voedingsmiddelen moreel acceptabel, en 73 procent vindt dat dit geldt voor biotechnologie in de landbouw. Dit zijn opnieuw de hoogste percentages in Europa.

Verder werden de geïnterviewden om hun commentaar op een aantal specifieke stellingen gevraagd. Een aantal daarvan hebben specifiek met genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen te maken. Met de stelling dat "alleen traditionele kweek-methodes gebruikt zouden moeten worden", is 41 procent van de Nederlanders het eens (EU-gemiddelde 56%). Met de stelling "ik zou genetisch gemodificeerd fruit kopen als het beter smaakte", is 33% van de Nederlanders het eens (EU-gemiddelde 29%). Met de stelling dat "het niet de moeite waard is om speciale labels op genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen te plaatsen", is 18 procent van de Nederlanders het eens (EU-gemiddelde 18%). En met de stelling dat "de regulering van biotechnologie aan de industrie overgelaten moet worden" is slechts 15% van de Nederlanders het eens (EU-gemiddelde 20%).

Op de vraag welke instelling biotechnologie zou moeten reguleren, koos 50% van de Nederlanders voor internationale instellingen als VN en WHO (EU-gemiddelde 34%).

De meest betrouwbare informatiebronnen over biotechnologie vinden Nederlanders consumentenorganisaties (39%, EU-gemiddelde 34%) en milieu-organisaties (23%, EU-gemiddelde 22%).

Onderzoek Science Museum

In 1998 publiceerde het Britse Science Museum het boek "Biotechnology in the public sphere". Onder verantwoordelijkheid van John Durand worden in dit boek de enquête-uitkomsten van het hierboven besproken INRA-onderzoek nader geanalyseerd. Op dit moment hebben we nog niet de beschikking over een exemplaar van dit boek.

Onderzoek Swoka 1995

Tussen 1989 en 1995 voerde het Nederlandse onderzoeksbureau Swoka een aantal studies uit naar de vraag of, en onder welke voorwaarden, Nederlandse consumenten genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen zullen accepteren. De studies werden uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, en mede-gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken en DG XII van de Europese Commissie. Het laatste onderzoek in deze reeks verscheen in 1995, onder de titel "Consumer Acceptance Model for Food Biotechnology - Final report". In deze paragraaf zullen de belangrijkste conclusies van dit onderzoek kort worden weergegeven.

In het algemeen zullen producten die met behulp van genetische modificatie tot stand zijn gekomen wat minder geaccepteerd worden door consumenten dan producten die dat niet zijn. Producten die gebaseerd zijn op genetische modificatie bij dieren, zijn voor de meeste consumenten volledig onacceptabel. Producten die gebaseerd zijn op genetische modificatie bij planten, zullen waarschijnlijk door de meeste consumenten geaccepteerd worden als ze voor de consument een

duidelijk voordeel opleveren. Is dat voordeel er niet, dan prefereren de meeste consumenten een traditioneel product.

Een genetisch gemodificeerd voedingsmiddel wordt eerder door Nederlandse consumenten geaccepteerd als:

het goed smaakt;

je jezelf ermee kunt verwennen;

het veilig is;

het gezond is;

het op een duurzame manier geproduceerd wordt.

Een genetisch gemodificeerd voedingsmiddel wordt minder goed door Nederlandse consumenten geaccepteerd als:

de productie ervan de natuurlijke balans naar verwachting zal verstoren;

het alleen voordelen oplevert voor de producent;

het vermoeden bestaat dat het fysieke klachten zal veroorzaken.

Onderzoek Swoka 1998a

In 1998 voerde Swoka in opdracht van de European Federation of Biotechnology een inventariserende studie uit naar de verschillende opinie-onderzoeken die in Europa de laatste jaren zijn gedaan op het gebied van biotechnologie. Het rapport, met de titel "Public Opinion about Biotechnology: A Survey of Surveys", is op dit moment nog niet in ons bezit.

Onderzoek Swoka 1998b

Ook voerde Swoka in 1998 in opdracht van het ministerie van Economische Zaken een opinie-onderzoek uit naar de maatschappelijke acceptatie van genetische modificatie bij dieren. Het verslag van dit onderzoek, met de titel "Maatschappelijke acceptatie van genetische modificatie bij dieren", is op dit moment nog niet in ons bezit.

Hoofdstuk 4 Vergelijking opinie-onderzoeken

In dit hoofdstuk zullen de uitkomsten van de diverse opinie-onderzoeken op vier belangrijke punten onderling worden vergeleken: de houding van consumenten ten opzichte van voedingsmiddelen c.q. landbouw- of veeteeltproducten die op enigerlei wijze genetisch gemodificeerd zijn; de kennis over dit soort producten; de voor- en nadelen die men aan dit soort producten ziet; en hoe men denkt over labeling van en controle op dit soort producten.

Houding

Een vergelijking van de uitkomsten van de diverse opinie-onderzoeken ten aanzien van de houding van Nederlandse consumenten ten opzichte van voedingsmiddelen c.q. landbouw- of veeteeltproducten die op enigerlei wijze genetisch gemodificeerd zijn, wordt gemaakt in onderstaande tabel.

Houding tov genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Onderzoek Uitkomst

NIPO 23% negatief, 4% positief, 62% neutraal

TU Eindhoven Tov landbouwtoepassingen meerderheid positief, tov voedingstoepassingen meerderheid neutraal, tov veeteelttoepassingen meerderheid negatief

Veldkamp Klonen voor productieverhoging en kwaliteitsverbetering in de veeteelt vindt 36% altijd of onder bepaalde omstandigheden acceptabel

INRA Van biotechnologie in voedingsmiddelen verwacht 70% maatschappelijk voordeel; verwacht 69% risico's voor de samenleving; en vindt 67% moreel acceptabel.

Van biotechnologie in de landbouw verwacht 80% maatschappelijk voordeel; verwacht 64% risico's voor de samenleving; en vindt 73% moreel acceptabel.

Swoka 1995 Producten gebaseerd op genetische modificatie bij dieren voor de meeste consumenten volledig onacceptabel, producten gebaseerd op genetische modificatie bij planten acceptabel voor de meeste consumenten als ze voor de consument een duidelijk voordeel opleveren.

Kennis

Een vergelijking van de uitkomsten van de diverse opinie-onderzoeken ten aanzien van de kennis van Nederlandse consumenten over voedingsmiddelen c.q. landbouw- of veeteeltproducten die op enigerlei wijze genetisch gemodificeerd zijn, wordt gemaakt in onderstaande tabel.

Kennis over genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Onderzoek Uitkomst

NIPO 44% zegt bekend te zijn met transgeen voedsel, de gegeven omschrijvingen lopen echter erg uiteen. 75% weet niet dat transgene levensmiddelen in Nederlandse supermarkten deel uit maken van het assortiment. 67% heeft geen idee over de verwachte risico's van dit soort voedsel. 88% weet niet hoe je transgene levensmiddelen kunt herkennen.

TU Eindhoven Kennis en bewustzijn over toepassingen van biotechnologie liggen op een laag niveau. Over toepassing van biotechnologie in de veeteelt en landbouw is iets meer bekend dan over de toepassing van biotechnologie in de voedingsindustrie.

Veldkamp 13% vindt zichzelf goed of redelijk op de hoogte, 17% heeft nog nooit van klonen gehoord. 46% zou er graag meer van willen weten.

INRA Van tien waar/niet waar vragen over biotechnologie beantwoorden de Nederlanders er 6,27 goed. Het EU-gemiddelde was 4,95.

Voor- en nadelen

Een vergelijking van de uitkomsten van de diverse opinie-onderzoeken ten aanzien van de voor- en nadelen die Nederlandse consumenten zien aan voedingsmiddelen c.q. landbouw- of veeteeltproducten die op enigerlei wijze genetisch gemodificeerd zijn, wordt gemaakt in onderstaande tabel. Onder voordelen wordt hier verstaan: redenen waarom met genetische modificatie in voedingsmiddelen positief beoordeeld, en producteigenschappen van genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen die de acceptatie van deze voedingsmiddelen bevorderen. Onder nadelen wordt hier verstaan: redenen waarom met genetische modificatie in voedingsmiddelen negatief beoordeeld, producteigenschappen van genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen die de acceptatie van deze voedingsmiddelen bevorderen, en risico's ten aanzien van genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen die men belangrijk vindt.

Voordelen van genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Onderzoek Uitkomst

INRA 33% zou genetisch gemodificeerd fruit kopen als het beter smaakte.

Swoka 1995 Een genetisch gemodificeerd voedingsmiddel wordt eerder door Nederlandse consumenten geaccepteerd als:

het goed smaakt;

je jezelf ermee kunt verwennen;

het veilig is;

het gezond is;
het op een duurzame manier geproduceerd wordt.

Nadelen van genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Onderzoek Uitkomst

NIPO Van de mensen die negatief staan tov genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen, vindt 18% dat er niet geknoeid mag worden met levensmiddelen; 15% dat er onduidelijke gevolgen zijn op de lange termijn; en 13% dat er onduidelijke gevolgen voor de mens/gezondheid zijn op de lange termijn.

Van de mensen die risico's verwachten tav genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen noemt 47% het gezondheidsrisico bij consumptie, en 21% onduidelijke risico's op de lange termijn.

INRA 41% vindt dat alleen traditionele kweek-methodes gebruikt zouden moeten worden.

Swoka 1995 Een genetisch gemodificeerd voedingsmiddel wordt minder goed door Nederlandse consumenten geaccepteerd als:

de productie ervan de natuurlijke balans naar verwachting zal verstoren;

het alleen voordelen oplevert voor de producent;

het vermoeden bestaat dat het fysieke klachten zal veroorzaken.

Labeling/controle

Een vergelijking van de uitkomsten van de diverse opinie-onderzoeken ten aanzien van de opinies van Nederlandse consumenten over labeling van, en controle op, voedingsmiddelen c.q. landbouw- of veeteeltproducten die op enigerlei wijze genetisch gemodificeerd zijn, wordt gemaakt in onderstaande tabel.

Labeling en controle genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen

Onderzoek Uitkomst

NIPO 3% kent het label 'vervaardigd met behulp van moderne biotechnologie'. Van degenen die wel eens producten met dit label hebben gekocht, kent 15% het label. 32% van degenen die bekend is met transgeen voedsel en wel eens levensmiddelen koopt, zegt rekening te houden met genetisch gemodificeerde ingrediënten bij de aankoop van levensmiddelen. Van deze groep is 29% van mening dat er onvoldoende keuzevrijheid bestaat bij de aankoop van levensmiddelen met betrekking tot transgeniteit, en voor 67% is dat nog onduidelijk.

Veldkamp 57% vindt dat de landelijke overheid uiteindelijk moet beslissen over klonen.

INRA 18% vindt dat het niet de moeite waard is om speciale labels op genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen te plaatsen. 15% vindt dat de regulering van biotechnologie aan de industrie overgelaten moet worden. 50% vindt dat internationale instellingen als VN en WHO biotechnologie zouden moeten reguleren.